

J. CHR. CLAUSEN

* 8. November 1864

† 12. Oktober 1941

Af *H. C. Frydendahl*

Med Pastor *Jens Christian Clausen*, Korinth, er igen en af Banebryderne for de historiske Samfund paa Fyn gaaet bort. Han har fra første Færd været i Ledelsen af Svendborg Amts historiske Samfund og var Medlem af dettes Redaktionsudvalg gennem alle Aarene, til Samfundet blev sammensluttet med Historisk Samfund for Odense og Assens Amter fra 1. Januar 1939. Siden den Tid har han været Medlem af Repræsentantskabet for Historisk Samfund for Fyns Stift.

Det faldt naturligt for Pastor Clausen at gaa ind i dette Arbejde. Hans historiske Sans var en Slægtsarv. Han havde en levende Slægtsfølelse. Han syslede, især i sine seneste Aar, meget med sin Slægts Historie. Det lykkedes ham at føre den tilbage til Reformationstiden, paa fædrene Side til Præsten *Jens Tonboe* i Vester-Velling og Skern, formentlig den første evangeliske Præst dér, og paa mødrene Side til *Jacob Nielsen*, der 1530 var Kannik i Aarhus. Siden den Tid har Slægten i begge Linier uafbrudt været en Præsteslægt.

Hos hans Fader, den kendte Præst *Johannes Clausen*, sidst i Vonsild, var den historiske Sans stærkt nationalt betonet og gav sig især Udslag gennem et varmhjertet Arbejde for Forsvarssagen og for Rejsning af Mindestene for Mænd, der havde udmærket sig i Fædrelandets Tjeneste.

Johannes Clausen havde begyndt sin Præstegerning som Kapellan i Stenmagle og Stenlille paa Sjælland og var her sammen med Ungdomsvennen *Vilhelm Beck* med til at oprette Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark, som han dog senere i visse Henseender tog Afstand fra, idet han sluttede sig nærmere til den grundtvigske Retning. I 1863 var han kommen hjem til sin Fader, *Nicolai Edinger Balle Clausen*, der var Sognepræst i Vejlbj paa Fyn, dels for at

hjælpe ham i Embedet, dels for at virke som Rejsepræst for Indre Mission. I 1864 var han Feltpræst, og de tunge Oplevelser, han delte med Hæren, prægede ham for Livet.

I Vejlbj blev Jens Christian Clausen født i 1864. At han kom til Verden i Fædrelandets Trængselstid, har uden Tvivl medvirket til, at han blev en saa ildfuld Forkæmper for den Sag, hvis Maal *Mads Hansen* udtrykte med Sangens Ord: „Maalet er Danmarks Frelse“.

Da *Vilhelm Birkedal* i 1865 havde faaet sin Afsked som Sognepræst i Ryslinge, søgte Johannes Clausen dette Embede, delvis som Følge af et Pres fra højere Kredse. Han modtog Kaldelsen hertil, om end efter alvorlige Overvejelser, og Ryslinge Præstegaard blev saaledes den lille Jens Christians Barndomshjem.

Denne Præstegaard, der i disse Aar var Midtpunkt for et rigt aandeligt Liv, stod altid siden i Pastor Clausens Minde i et forunderligt lyst, venligt og hyggeligt Skær. Hans ildfulde, letbevægelige Fader og hans milde, hjertensgode Moder, *Sophie Petersen*, Datter af Sognepræst *Jens Christian Petersen*, Borum-Lyngby ved Aarhus, skabte et herligt Hjem for ham og hans Søkende. Han levede her et friskt og muntert Barndomsliv.

To af de nationale Bevægelser, der kom til at betyde mest for ham, Højskolebevægelsen og Skyttesagen, blev i disse Aar kraftigt rod-fæstede i Ryslinge.

I 1866 begyndte hans Fader Ryslinge Folkehøjskole i en Sidelænge til Præstegaarden, ja netop i samme Stue, hvor *C. Kold* tidligere som Birkedals Huslærer havde holdt Skole, og J. Chr. Clausen, der selv senere skulde blive Højskolelærer og altid bevarede en levende Forbindelse med Højskolens Folk, blev saaledes fra Barnsben fortrolig med Højskolens daglige Liv.

Sammen med andre Drengene i Sognet deltog han i Skydning og Gymnastik i Ryslinge Øvelseshus, det første i Amtet, ja maaske i hele Landet. Drengene skød med Salonbøsser og fægtede med Trægeværer og Træsabler, og Clausen mindedes altid senere det Indtryk, det gjorde paa ham, naar han saa de voksne Skytter i sluttet Trop og

bevæbnede drage af Sted til de store Skyttefester, der dengang holdtes i Kværndrup og Ringe. Det var hans første Møde med Skyttesagen, og det blev ham en Indvielse til den Gerning, han senere viede sine bedste Kræfter.

. 1877 maatte han sige Barn-domshjemmet Farvel og drage til Herlufsholm Skole. Her blev han Kammerat med den lille Greve *Christian Ejner Reventlow* fra Brahetrolleborg, og det Venskab, de sluttede med hinanden, varede Livet ud.

Da Faderen samme Aar var bleven forflyttet til Nørre-Lyndelse og Højby og dermed var kommen nærmere til Odense, førte dette til, at Jens Christian blev overflyttet fra Herlufsholm til Odense Katedralskole. Han kom til at bo hos Pastor *Ludvig Helveg* i Graabrødre Præstegaard, hvor han fik som et andet Hjem. Her lærte han Pastor *Emil Koch* at kende, der dengang var Kapellan hos Pastor Helveg og senere blev hans Eftermand. Ferierne tilbragte han ofte paa Landinspektør *Chr. Hempels* Gaard Højstrup i Bolbro. Af Sønnerne her blev den ældste, senere Kredslæge i Kolding *Jørgen Chr. Hempel*, gift med hans Søster *Frederikke*.

I Studentertiden i København levede han et rigt og lykkeligt Ungdomsliv. Han deltog med Liv og Lyst i Studentersangforeningens og Akademisk Skytteforenings Øvelser. Sammen med en halv Snes andre Studenter dannede han en Diskussionsklub, der skaffede dem mange fornøjelige og udbytterige Timer. Blandt Medlemmerne var den senere Gymnastikinspektør *K. A. Knudsen* og den senere Lærer ved Vesterdals Skole i Odense *Søren Lassen*.

J. Chr. Clausen

Efter at have aftjent sin Værnepligt som Fæstningsartillerist kom han i 1890 som Lærer til den Aaret forud oprettede Brahetrolleborg Folkehøjskole. Her blev han i Kraft af sin Livlighed og hjertevindende Personlighed en skattet Lærer. Hans Virksomhed ved Skolen varede dog kun en halv Snes Aar, idet Skolen maatte standse, efter at Forstanderen, *Jens Holger Vinther*, var død i September 1901. — I den samme Bygning aabnedes i 1907 Korinth Landbrugsskole.

Clausen var imidlertid bleven saa nøje knyttet til Stedet, at han blev der. I 1891 var han bleven gift med *Antoinette Egholdt*, en Grosserer-datter fra Hamborg, der som ung Pige var kommen i Huset hos hans Forældre. De var flyttet ind i deres nyopførte statelige Bolig i Korinth, hvor de sammen kom til at leve et halvt Hundrede lykkelige Aar.

Fra 1901 til 1918 var Clausen midlertidig ordineret Medhjælper hos Sognepræsten i Brahetrolleborg-Krarup. Men hans Arbejdsevner og Virkestrang bragte ham snart ind i andet Arbejde af saavel privat som offentlig Art.

Sammen med en Broder, den senere Skovrider *Valdemar Clausen*, drev han i en Aarrække en Planteskole. Hans indgaaende botaniske og forstlige Kyndighed kom ham her til Nytte. Sin store Have, hvor han egenhændigt havde plantet hvert Træ og hver Busk, passede han med enestaaende Omhu. Han var Naturven og Friluftsmenneske. Faa havde saa omfattende et Kendskab til Egnens Plante- og Dyreliv. Især elskede han Fuglene, og han kendte nøje deres Liv og Færden. Sammen med en lille Kreds af Venner og medinteresserede, bl. a. Overlæge *Otto Helms*, Nakkebølle Sanatorium, foretog han ofte botaniske og ornitologiske Udflugter, undertiden langt uden for Fyn. Han nød ogsaa ofte Jagtens Glæder; men de Oplevelser, den frie og ubundne Færden i Naturen bød ham, betød utvivlsomt mere for ham end Vildtudbyttet. De store Jagter paa Brahetrolleborg, hvor mange af den fynske Adel og i 1921 ogsaa Kong *Christian X* deltog, var festlige Oplevelser for ham.

Ogsaa kommunalt Arbejde deltog han i. Han sad en Aarrække i Brahetrolleborg Sogneraad, og han var Formand for Sognets Hjelpe-

kasse i omtrent alle de Aar, den bestod. Af Brahetrolleborg Skolekommission var han Medlem, før han blev Sognepræst, og baade i den Tid og senere, da han som Sognepræst var Formand for saavel Brahetrolleborg som Krarup Skolekommission, var han en interesseret og afholdt Tilsynsmand. Saavel Lærere som Børn var glade for hans Besøg i Skolerne.

En Tid deltog han flittigt i politiske Møder som Talsmand for konservative Opfattelser.

Fra 1928 til 1934 var han Medlem af Direktionen for Lundegaards Stiftelse. Hans udstrakte Kendskab til Egnen og dens Befolkning gjorde ham velegnet til denne Stilling.

1910 var han med til at stifte Krarup Ungdomsforening i Tilslutning til De danske Ungdomsforeninger. Han blev straks Foreningens Formand og var det til sin Død. Det var ham en Glæde her paany at mødes med de unge, som han havde haft til Konfirmationsforberedelse. Hans Friskhed og naturlige Livlighed gjorde ham det let at færdes blandt de unge paa en Maade, saa de ikke følte sig trykket af nogen Velærværdighed, men lærte ham at kende som deres Ven, ja trods Aldersforskellen næsten som deres Kammerat.

Ogsaa Arbejdet for Forsamlingshusenes rette Brug ydede han virksom Støtte.

Han befandt sig dog stedse bedst blandt Skytter og Gymnaster.

Kort efter, at han var kommen til Brahetrolleborg Folkehøjskole, meldte han sig ind i den stedlige Skyttekreds, hvis Formand han blev allerede i 1892. Skyttesagens gamle Forkæmper, Oberstløjtnant *Edvard Nielsen*, havde dengang paa Grund af de politiske Forhold, navnlig Riffelbevægelsen (Riffelloven af 5. Maj 1885), meldt sig ud af Svendborg Amts Skytteforening, som han havde været Formand for, og dannet Svendborg Amts nye Skytteforening, som han nu var Formand for, medens Friskolelærer *Jørgen Pedersen*, Egebjærg, var Formand for den gamle Forening. Pastor Clausen arbejdede ivrigt for at faa det skilte til atter at bøje sig sammen, og det lykkedes. Paa det Møde i Kværndrup 17. Marts 1895, hvor Sammenslutningen

vedtoges, valgtes Pastor Clausen til Næstformand, medens Jørgen Pedersen blev Formand. I 1911 valgtes Pastor Clausen til Formand, og denne Post beholdt han, indtil han efter Foreningens 75 Aars Jubilæum i 1940 nedlagde Hvervet i Foraaret 1941, ved hvilken Lejlighed han blev valgt til Æresmedlem.

I Landsforeningens Overbestyrelse, som han gennem mange Aar var Medlem af, repræsenterede han paa udmærket Maade sit Amt, og den Tillid og Agtelse, han her nød, gav sig Udslag i, at han blev Æresmedlem af Repræsentantskabet, da han 1937 ønskede at udtræde.

Han har gennem de mange Aar været Leder af talrige Stævner i sit Amt, og som Ordfører ved Stævner og Møder blev han benyttet langt uden for Amtet. Hans Navn nævnedes med Ære ogsaa uden for Landet. I 1926 tildelte Stockholms Skytteforbund ham Forbundets Fortjenstmedalje i Guld. Han var dengang forlængst udnævnt til Ridder af Dannebrog.

„Fædrelandets Forsvar“ var for ham et vigtigt Led i Skytteforeningernes Formaalparagraf. Nævnes kan det i denne Forbindelse, at han gennem mange Aar var Formand for et fynsk Rekyllkorps. Det var ham en Sorg, at dette Led i sin Tid blev strøget i Formaalparagraffen; men han oplevede kort før sin Død at se Paragraffen ført tilbage til sin gamle Skikkelse.

Det, han havde for Øje gennem det Ungdomsarbejde, han paa forskellige Felter udfoldede, kan især udtrykkes med Ordene: en vaagen, kristen, dansk Ungdom.

Inden for Svendborg Amts historiske Samfund fik han paa Grund af den noget egenmægtige Ledelse, Formanden udøvede, næppe Lejlighed til at gøre sig saa stærkt gældende, som man ifølge hans Evner og historiske Sans kunde vente. Størst Arbejde udfoldede han her som Medlem af Redaktionsudvalget. Hans egne Bidrag til Aarbøgerne indskrænkede sig til „Bernstorfsminde Seminarium“ (Svendborg Amt 1909) samt Fortale og Slutning i „Den Reventlowske Skole i 150 Aar“ (Svendborg Amt, 26. Bd., 1933). Hans literære Arbejder

er i det hele taget hverken mange eller lange. Foruden Jubilæums-skriftet „Svendborg Amts Skytte- og Gymnastikforening 1915—1940“ (udgivet af Bestyrelsen 1940) har han kun udgivet mindre Artikler som „Fra det gamle Ryslinge“ (Ryslingebogen 1913), „Fra Johannes Clausens Virksomhed paa Fyn“ (Fynsk Hjemstavn 1932) og „Thøger Dissing“ (Fynske Aarbøger 1939). I de senere Aar nedskrev han efter Opfordring sine personlige Erindringer; men de er endnu ikke udgivet.

Han var i højere Grad det talte end det skrevne Ords Mand. Hans rige Personlighed udfoldede sig bedst i Talens Form, eller rettere: allerbedst i Samtalens. Han havde en heldig Evne til som Lejlighedstaler at finde gode og rammende Udtryk for Øjeblikkets Stemning: Men hans varme Hjertelag, hans Humor og hans sjældne Evne til at opfatte og gengive de forskelligste Optrin og de forskelligste Menneskers Indstilling i mangeartede Livsforhold kom især til deres Ret under Samtaleform i en fortrolig Kreds. Han blev næsten altid Selskabets Midtpunkt.

* * *

Hans væsentligste Indsats blev trods alt Præstegerningen. Fra 1918 til han i 1934 faldt for Aldersgrænsen, var han Sognepræst i Brahetrolleborg-Krarup. Han samlede en forholdsvis stor Menighed om sin Forkyndelse. Hans Prædikener var ikke tyngede af teologiske Udredninger. De var prægede af Ydmyghed og baarne af en Understrøm af Inderlighed og Hjertevarme og blev ofte gribende Vidnesbyrd om Kristentroens Livsværdi. Han kendte næsten alle i sine Sogne og stod i Venskabsforhold til mange, som han gennem Aarene havde delt Sorger og Glæder med. Dette mærkedes ikke mindst i hans Ligtaler. Hans gode menneskelige Egenskaber, hans letbevægelige Sind og hans enestaaende Evne til at komme paa Talefod med Mennesker af enhver Stand og Stilling kunde højne Glæden hos de glade og bringe Velsignelse til syge og bedrøvede.

Efter at han havde maattet tage sin Afsked, udførte han endnu et

Aars Tid Præstegerning, dels i sine egne Sogne under Embedsledigheden, dels i Nabosogne. Han sparede aldrig sig selv, hvor han kunde række en hjælpende Haand til en god Sags Løsning.

Det sidste Par Aar var svære for ham. Den Sygdom, han til sidst maatte bukke under for, kom først rigtig til Udbrud under det smertefulde Indtryk, vort Lands tunge Tilskikkelser omkring 9. April 1940 gjorde paa ham. Sygdommen virkede stærkt nedbrydende. For hans nærmeste og hans mange Venner var det pinligt at være Vidne til, hvorledes den forhen saa kraftige og livsfriske Mand afkræftedes og hentæredes. En Søndag Aften, mens det efteraarsfalmede Løv dryssede ned over Plænerne i hans kære Have, udaandede han.

Med ham er en god dansk Mand gaet bort.